

AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS KÖRNYEZETI HATÁSAI: AMMÓNIA ÉS ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZ EMISSZIÓK

BORKA GYÖRGY
tud. főmunkatárs

NAIK ÁLLATTENYÉSZTÉSI TAKARMÁNYOZÁSI ÉS HÚSIPARI KUTATÓINTÉZET
ÖKOLÓGIAI ÉS TARTÁSTECHNOLÓGIAI CSOPORT

Herceghalom, 2019. november 13.

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

- a Föld termékenységének és termőképességének megőrzése
- a létfontosságú ökológiai folyamatok és életfenntartó rendszerek megóvása
- a genetikai sokféleség megőrzése

FENNTARTHATÓ ÁLLATTENYÉSZTÉS

- KÖRNYEZETVÉDELEM → TALAJ, ÉLŐVIZEK, ATMOSZFÉRA
- Állatjólét
- Állategészségügy, élelmiszerbiztonság

Ugyanakkor: A fenntartható állattenyésztés feladata a megfelelő mennyiségű és minőségű állati termék gazdaságos előállítása iránti társadalmi igény kielégítése

**A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ FONTOSABB, ÖKOLÓGIAILAG
RELEVÁNS EMISSZIÓK**

Üvegházhatású gázok (ÜHG)

Dinitrogén-oxid	N_2O
Metán	CH_4
Széndioxid	CO_2

Nem üvegházhatású gázok

Ammónia	NH_3
Kéndioxid	SO_2

Fotó: Bárány Imre

DINITROGÉN-OXID (N₂O)

KELETKEZÉS:

Nitrifikáció és denitrifikáció

- mezőgazdaságilag hasznosított talajok
- szerves trágya kezelése és hasznosítása

Szervesanyag-égetés

ÖKOLÓGIAI JELENTŐSÉG:

Üvegház-hatás

- CO₂-ekvivalens 310
- légköri tartózkodási idő 120 év

Eutrofizáció

- biodiverzitás csökkenése
- új típusú erdőpusztulás

METÁN (CH₄)

KELETKEZÉS:

Állati és növényi biomassza anaerob lebontása

- mikrobiális emésztés a bendőben (kérődzők),
- a vastagbélben (ló, nyúl) és a vakbélben (baromfi)
- anaerob folyamatok a tárolt szerves trágyában
- mocsaras talajok, rizsföldek

Biomassza elégetése

ÖKOLÓGIAI JELENTŐSÉG:

Üvegház-hatás

- CO₂-ekvivalens 21
- légköri tartózkodási idő 12 év

GAZDASÁGI JELENTŐSÉG:

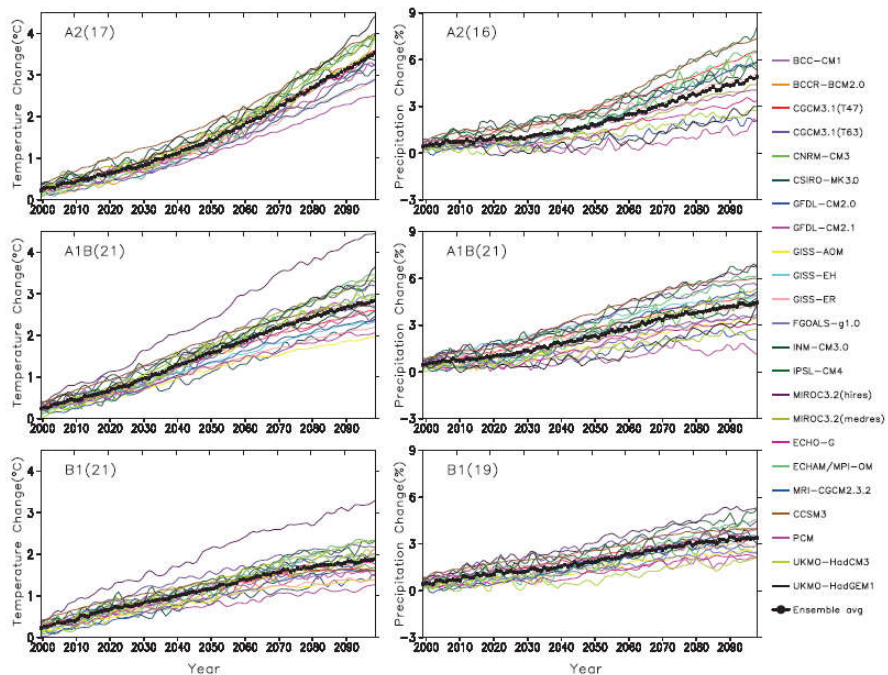
Energiaveszteség (kb. az emészthető energia 1/6-a)

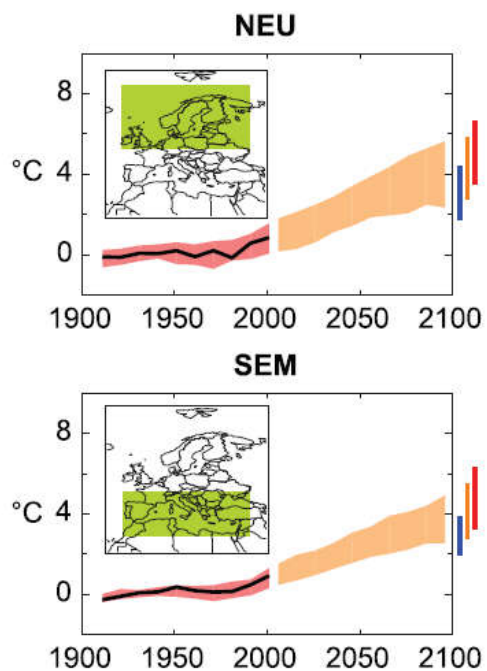
Fotó: Bárány Imre

A HŐMÉRSÉKLET- ÉS CSAPADÉKMENNYISÉG-VÁLTOZÁS GLOBÁLIS IDŐSORAI 2000 ÉS 2100 KÖZÖTT

MÉRT ÉS ELŐREJELZETT HŐMÉRSÉKLET-VÁLTOZÁSI IDŐSOROK 1905 ÉS 2100 KÖZÖTT ÉSZAK- ÉS DÉL-EURÓPÁBAN (BÁZIS: 1901-1950)

Forrás: The IPCC 4th Assessment Report (2007)

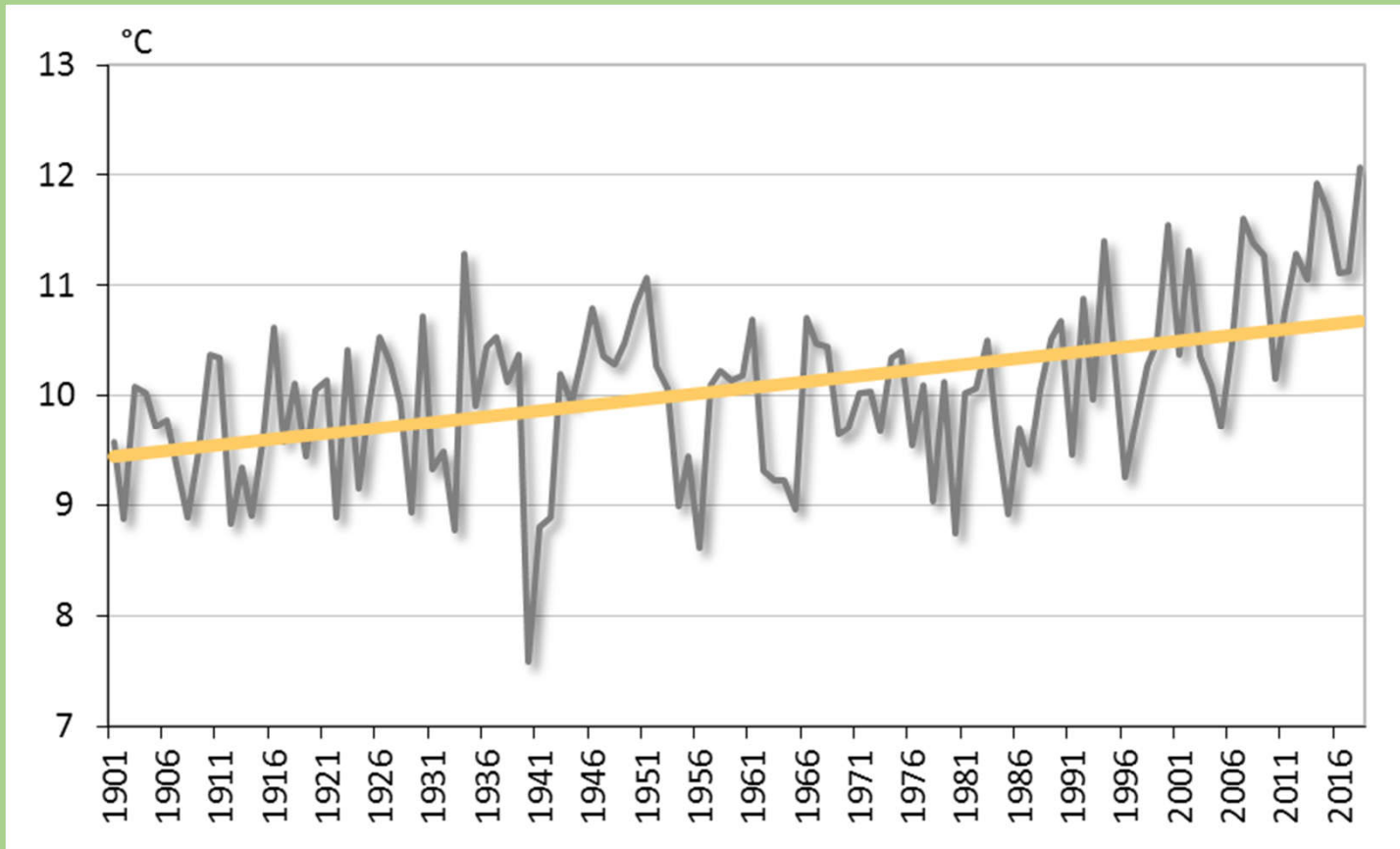
VÁRHATÓ HŐMÉRSÉKLET-VÁLTOZÁS

2011-2030	0.64-0.69 °C
2046-2065	1.29-1.75 °C
2080-2099	1.79-3.13 °C

Az évi középhőmérséklet alakulása 1901-től

Forrás: OMSZ, Éghajlati Osztály

1901-2018: 1,23°C
1981-2018: 1,76°C

Bihari, 2019

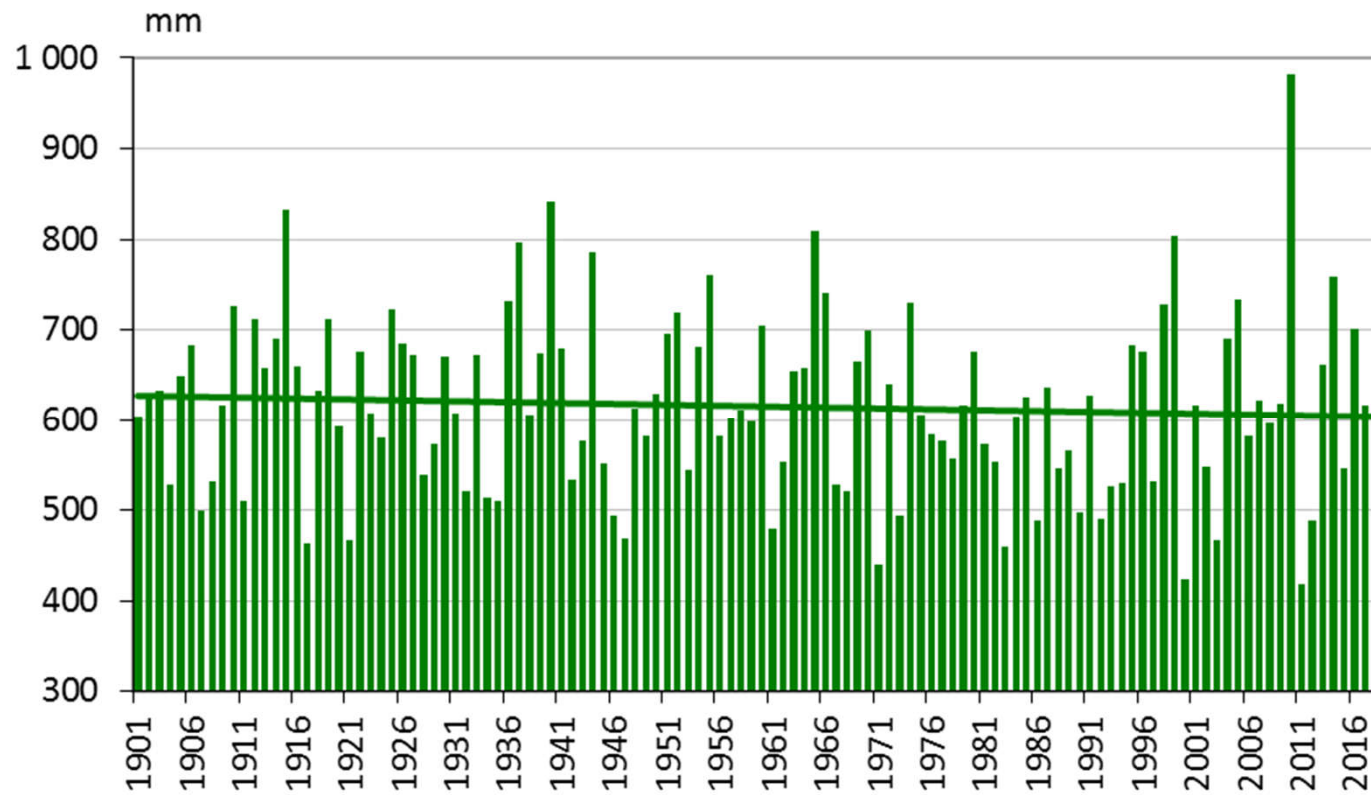
www.met.hu

Az évi csapadékösszeg alakulása 1901-től

Forrás: OMSZ, Éghajlati Osztály

- 1901-2018: -23 mm
- 1981-2018: +101 mm

Bihari, 2019

A klímaváltozás hatásai: állatállomány

- Az állatokra gyakorolt lehetséges hatások
  - abrak- és tömegtakarmányok mennyisége és minősége
  - hozzáférés a vízhez
  - termelés (az állatok növekedése, tej-, tojás stb. termelése)
  - betegségek
  - szaporodásbiológia
  - biodiverzitás
- Hőmérséklet, a légköri ÜHG tartalom növekedése, a csapadék mennyisége, eloszlása (együttes hatások)

A klímaváltozás hatásai: a takarmány mennyisége és minősége

• A légköri CO₂ koncentráció növekedése

- változások a növények növekedésében (C3-as növényeknél jelentősebb)
- A nagyobb CO₂ koncentráció hatása pozitív: a gázcsere nyílások részleges bezáródását okozza, csökken a párologtatás és javul a növények vízhasznosító képessége

• Változás a hőmérsékletben és a CO₂/ÜHG koncentrációban

- hatással lesz a legelők összetételére
- egyes fajok jobban, mások kevésbé tudnak alkalmazkodni
- A növények közötti versengést a vízellátottság tenyészidőszakon belüli változása befolyásolja a legnagyobb mértékben

A klímaváltozás hatásai: a takarmány mennyisége és minősége

- **A szemestermények és tömegtakarmányok minőséget befolyásolhatja a megnövekedett hőmérséklet és a csapadékhiányos környezet**
  - a hőmérséklet növekedése növeli a növényi sejtek lignin tartalmát, ami csökkenti az emészthetőséget és lebonthatósági mértékét, azt eredményezve, hogy csökken a tápanyagok hozzáférhetősége
- **CO₂ koncentráció növekedése javítja tömegtakarmányok minőségét (nagyobb nyersfehérjetartalom és jobb emészthetőség)**
- **A klímaváltozáshoz kapcsolódó szélsőséges események (pl. aszály, áradások)**
  - a gyökérszövet alakja, szerkezete, a talaj fölötti növényi részek növekedési üteme, hozamcsökkenés
- **A hatások mértéke**
  - termőhely
  - a termesztett növény
  - alkalmazott termesztési technológia

Foto: Kútvölgyi Gabriella

A klímaváltozás hatásai: az ivóvíz

- **A Föld édesvíz készletének 70%-át globálisan a mezőgazdaság használja fel**
- **Az ivóvízhez való hozzáférés**
  - állatok itatása, takarmánynövények termesztése, termékelőállítás, -feldolgozás
- **Az állattenyésztés: a globális vízfelhasználás 8%-a**
- **A hőmérséklet emelkedésével az állatok vízfogyasztása kétszeresére-háromszorosára fog növekedni**

Fotó: Kukovics Sándor

Fotó: Kuvólygyi Gabriella

A klímaváltozás hatásai: a betegségek

- **A klímaváltozás hatása a betegségek kialakulására**
  - a földrajzi elhelyezkedéstől, a terület használatától, a betegségek jellegétől és az állatok fogékonyságától
- **Az állatok egészségét a klímaváltozás (elsősorban a hőmérséklet emelkedése) közvetlenül és közvetetten is befolyásolhatja**
  - közvetlen hatás: a hőmérséklet emelkedésével növekszik az állatok halálos megbetegedésének és elpusztulásának az esélye
  - közvetett hatások: kórokozók és élősködők, vektorok által terjesztett betegségek, élelmiszereredetű megbetegedések, a betegség-hordozók ellenállóképessége, valamint a takarmány- és vízhiány

A klímaváltozás hatásai: a hőstressz

- **Komfortzóna**

- egy olyan hőmérsékleti tartomány, ahol fiziológiai funkciók megfelelően működnek

- **Homeosztázis**

- A nap folyamán az állatok igyekeznek a testhőmérsékletüket ebben a tartományban tartani ($\pm 0,5$ °C)

- **Alkalmazkodás**

- csökken a takarmányfelvételt, nő a vízfogyasztás, változik a fiziológiai működés (a szaporodási és termelési hatékonyság, légzésszám, stb.), viselkedési hőszabályozás

A TÉNYLEGES ÉS AZ ELFOGADHATÓ N-INPUT NYUGAT-EURÓPA TERMÉSZETES ÖKOSZISZTÉMÁIBAN
(Isermann, 1990 nyomán)

Természetes ökoszisztéma	Atmoszférikus N-input kg ha ⁻¹ év ⁻¹	
	jelenlegi állapot	hosszú távon elfogadható (critical loads)
Nyílt vidék (természetvédelmi területek, fellápok, puszták)	10-30	max. 10
Erdők	10-200 (átlag = 20-80)	max. 15-20
Északi- és Keleti-tenger ezen belül parti vizek	10 9-15 (20)	max. 5 max. 3-7

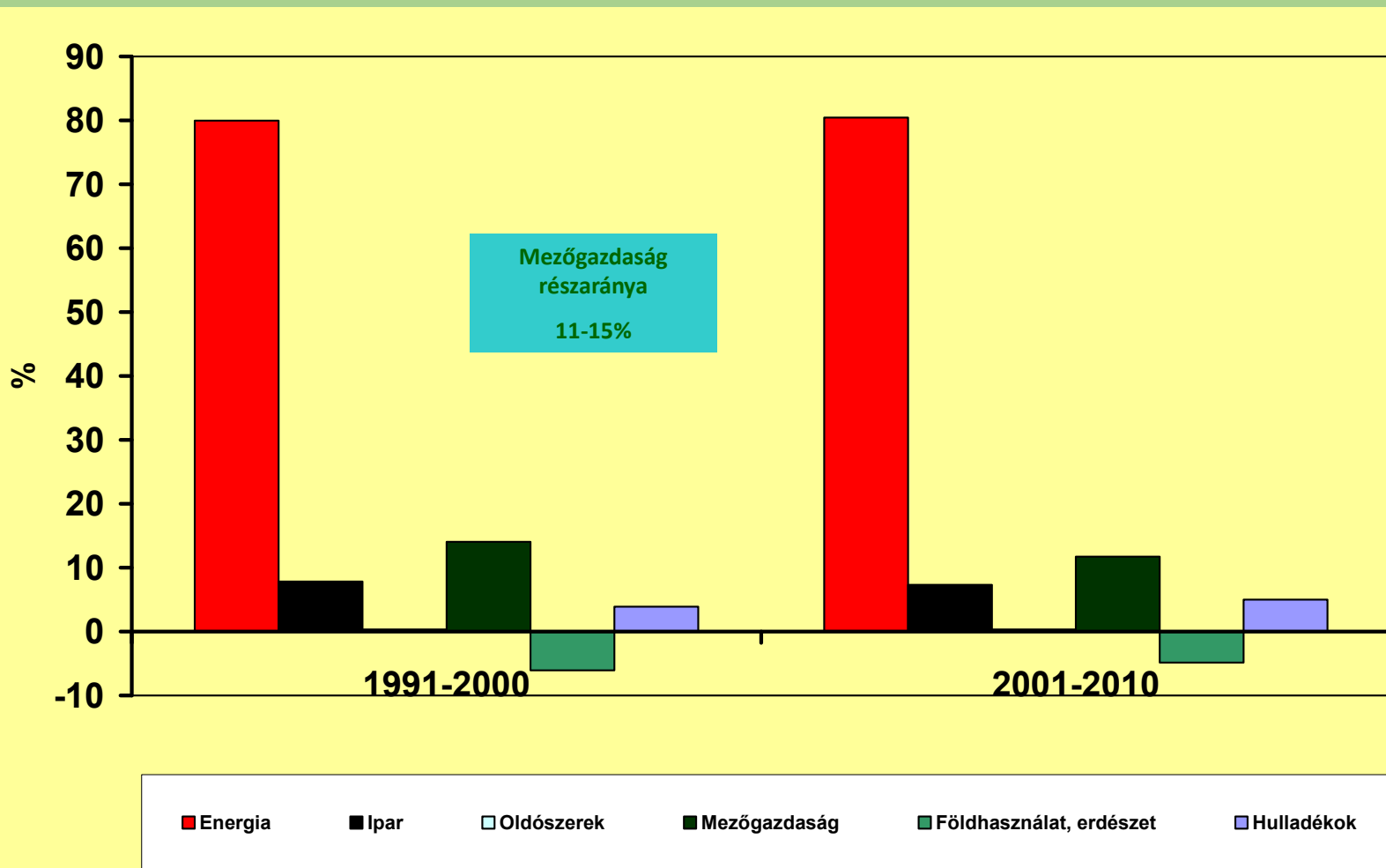
vö. „természetes N-input: 4-5 kg ha⁻¹ év⁻¹ (Mengel, 1968; Johnstone et al., 1986; nyílt vidékre vonatkozóan)

AMMÓNIA (NH₃)

Keletkezés:	<i>Vizelet karbamid (emlősök) vagy húgysav (madarak) tartalmának bakteriális lebontása (ureáz, gyors)</i> <i>Faeces szervesanyag-tartalmának lebontása és ammonifikálása (lassú)</i>
Ökológiai jelentőség:	Eutrofizáció biodiverzitás csökkenése új típusú erdőpusztulás Savasodás
Gazdasági jelentőség:	Táplálóanyag-veszteség (növénytermesztés)

A NEMZETGAZDASÁG CO₂-EKVIVALENSBEN KIFEJEZETT ÜVEGHÁZGÁZ-KIBOCSÁTÁSA SZÉKTOROK SZERINT

A NEMZETGAZDASÁG NH₃-KIBOCSÁTÁSA SZEKTOROK SZERINT

Mezőgazdaság

90.5%

Hulladékok, szennyvíz

7.2%

Termelési folyamatok

1.3%

Egyéb

1.2%

(100% = összes NH₃-kibocsátás)

AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS NH₃-KIBOCSÁTÁSA MAGYARORSZÁGON ÁLLATFAJOK SZERINT

Sertés 44-52%

(100% = összes mg. NH₃-kibocsátás)

Baromfi 20-32%

Szarvasmarha 20-28%

Cselekvési kényszer

A fenntartható mezőgazdasági termelés feltétele az állattenyésztés által okozott környezeti terhelés csökkentése

NH_3

N_2O

Az antropogén nitrogénemissziók 50-80 %-os csökkentése szükséges a növekvő eutrofizációból adódó környezeti károk megállításához (Flückiger, 1988)

N_2O

CH_4

Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye, (The United Nations Framework Convention on Climate Change, 1992) aláírásával Magyarország is elkötelezte magát az üvegház-gázok antropogén eredetű emissziójának stabilizálására, majd csökkentésére

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ ÜHG-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

METÁN (CH₄)

TAKARMÁNYOZÁS: AZ ABRÁK- ÉS ZSÍRETETÉS NÖVELÉSE,
EGYÉB TAKARMÁNYOZÁSI INTÉZKEDÉSEK

TECHNOLÓGIA: A SZERVESTRÁGYA-TÁROLÓK BEFEDÉSE,
ÁTÁLLÁS HÍGTRÁGYÁRÓL SZILÁRD TRÁGYÁRA
RÖVIDEBB TÁROLÁSI IDŐ

DINITROGÉN-OXID (N₂O)

TAKARMÁNYOZÁS: N-TAKARMÁNYOZÁS OPTIMALIZÁLÁSA

TECHNOLÓGIA: A SZERVESTRÁGYA-TÁROLÓK BEFEDÉSE,
ÁTÁLLÁS SZILÁRD TRÁGYÁRÓL HÍGTRÁGYÁRA
RÖVIDEBB TÁROLÁSI IDŐ

**SZERVES- ÉS
MŰTRÁGYÁZÁS:** ADAGOK ÉS ÖSSZETÉTEL CÉLSZERŰ
MEGVÁLASZTÁSA

ÁLTALÁNOS LEHETŐSÉGEK

TENYÉSZTÉS: SZELEKCIÓ, INTENZIFIKÁLÁS, A HOZAMOK NÖVELÉSE
(CSAK A FAJLAGOS, TERMÉKEGYSÉGRE JUTÓ EMISSZIÓT CSÖKKENTI)

**GAZDASÁG- ÉS
KÖRNYEZETPOLITIKA:** AZ ÁLLATÁLLOMÁNY CSÖKKENTÉSE

Foto: Bárány Imre

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ ÜHG-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

KÖVETKEZTETÉSEK

REÁLIS LEHETŐSÉGEK A N-ANYAG-FORGALOM SZINTJÉNEK CSÖKKENTÉSE
ÚTJÁN

EGYÉB EGYSZERŰ ÉS HATÉKONY CSÖKKENTÉSI MÓDSZEREK PILLANATNYILAG
NEM ÁLLNAK RENDELKEZÉSRE

PROBLÉMÁK ÉS CÉLKONFLIKTUSOK AZ NH_3 -EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉVEL ÉS
AZ ÁLLATJÓLÉTTTEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN

KULCSKÉRDÉS → TAKARMÁNYOZÁS, N-ANYAGFORGALOM

Foto: Bölcskey Károly

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ NH₃-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

NH₃
N₂O → **Az antropogén nitrogénemissziók 50-80 %-os csökkentése szükséges a növekvő eutrofizációból adódó környezeti károk megállításához (Flückiger, 1988)**
Nemzetközi egyezmények (LRTAP)

ELVI LEHETŐSÉGEK

A MEZŐGAZDASÁG N-ANYAGFORGALMÁNAK (N-ÜRÍTÉS, SZERVES TRÁGYÁK N-TARTALMA) CSÖKKENTÉSE

A N-VEZTESÉGEK (AZ ANYAGFORGALOMBÓL NH₃-EMISSZIÓ FORMÁJÁBAN KIKERÜLŐ N-MENNYISÉG) MINIMALIZÁLÁSA

KONKRÉT INTÉZKEDÉSCSOPORTOK

A TAKARMÁNYOZÁS OPTIMALIZÁLÁSA AZ ÁLLATOK ÁLTAL ÜRÍTETT NITROGÉN CSÖKKENTÉSE CÉLJÁBÓL

A TRÁGYAKEZELÉS (TÁROLÁS ÉS FELHASZNÁLÁS) OPTIMALIZÁLÁSA

ÉPÍTÉSZETI JELLEGŰ ÁTALAKÍTÁSOK AZ ISTÁLLÓKNÁL ÉS A SZERVESTRÁGYA-TÁROLÓKNÁL

INTENZIFIKÁLÁS, AZ ÁLLATÁLLOMÁNY CSÖKKENTÉSE

Fotó: Kukovics Sándor

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ NH₃-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A lehetséges emissziócsökkentő módszerek értékelése:

1. kategória: Az emissziócsökkentő hatás bizonyított. Az intézkedése bevezethető a gyakorlatban és jól kontrollálható.
2. kategória: Az emissziócsökkentő hatás a gyakorlat körülményei között bizonyított, de az intézkedés nehezen kontrollálható.
3. kategória: Emissziócsökkentő potenciál létezik, de számszerűen nem határozható meg, és/vagy az alábbi körülmények megállapíthatók:
  - Az emissziócsökkentő hatás nem mindig következik be, vagy nem bizonyítható kielégítően .
  - A gyakorlati bevezetés nem realiztikus.
  - Az intézkedés költségei túl magasak.
  - Váratlan mellékhatások léphetnek fel.

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ NH₃-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A lehetséges emissziócsökkentő módszerek értékelése a sertéságazatban

(példák, a teljesség igénye nélkül)

1. kategória, 10% emissziócsökkentés:

Kétfázisú takarmányozás, az utóhizlalásban 15%-ra csökkentett nyersfehérjetartalom
(referencia: egyfázisú takarmányozás 18% fehérjetartalommal)

1. kategória, 20% emissziócsökkentés:

Többfázisú takarmányozás (3-4 fázis), a nyersfehérjetartalom fokozatos csökkentése 13%-ig,
lysin- és methioninkiegészítés
(referencia: egyfázisú takarmányozás 18% fehérjetartalommal)

3. kategória, 40% emissziócsökkentés:

Sokfázisú takarmányozás, a nyersfehérjetartalom napi változtatása 18%-tól 13%-ig, lysin- és
methioninkiegészítés
(referencia: egyfázisú takarmányozás 18% fehérjetartalommal)

A MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ NH₃-EMISSZIÓK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A lehetséges emissziócsökkentő módszerek értékelése a sertéságazatban (példák, a teljesség igénye nélkül)

3. kategória, 70-90% emissziócsökkentés:

A rendszerből kilépő levegő tisztítása, kémiai mosás 2-3 fázisban
(probléma: igen magas költségek)

3. kategória, az emissziócsökkentés mértéke nem határozható meg:

A hígtrágya savazása

(probléma: magas költségek, kockázatos, korrózióveszély)

A levegőáramlás optimalizálása az istállóban

A hígtrágya lefedése a rácspadozat alatt

(probléma: nincs a gyakorlatban alkalmazható megoldás)

Lehetőségek a N-ürítés csökkentésére sertésben és baromfiban

- Fázisos takarmányozás
- Ideális fehérje-ellátás elvét alkalmazni
- Aminosav-kiegészítés
- Emészthető aminosav-szükséglettel számolás (ileális-sertés; tényleges-baromfi)
- Fehérje emészthetőségének növelése

LEHETŐSÉGEK A N-ÜRÍTÉS CSÖKKENTÉSÉRE KÉRŐDZŐBEN

- Hatékony bendőbeli lebontási folyamatok fenntartása
- A maximális hatásfokú bakteriális fehérjeszintézishez a bendőbeli N- és energia-ellátottság összehangolása
- A gazdaszervezet aminosav-igényének pontos kielégítése nagy tejtermelésű teheneekben
- Metabolizálható fehérje rendszer használata
- Tehenek kor és laktációs teljesítmény szerinti csoportosítása
- Az állatok aktuális fehérjeigényéhez igazodó takarmányozás

PRÓBÁLKOZÁSOK A METÁNKÉPZŐDÉS CSÖKKENTÉSÉRE

- Metántermelő baktériumok gátlása (halogénezett metánanalógok, szulfitek, nitrátok)
- Propionsav-termelést fokozó anyagok (fumársav)
- Telítetlen zsírsavak etetése
  - protozoák száma csökken
  - csökken a takarmányfelvétel
  - csökken a cellulolízis, kisebb összes illózsírsav- tartalom

A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

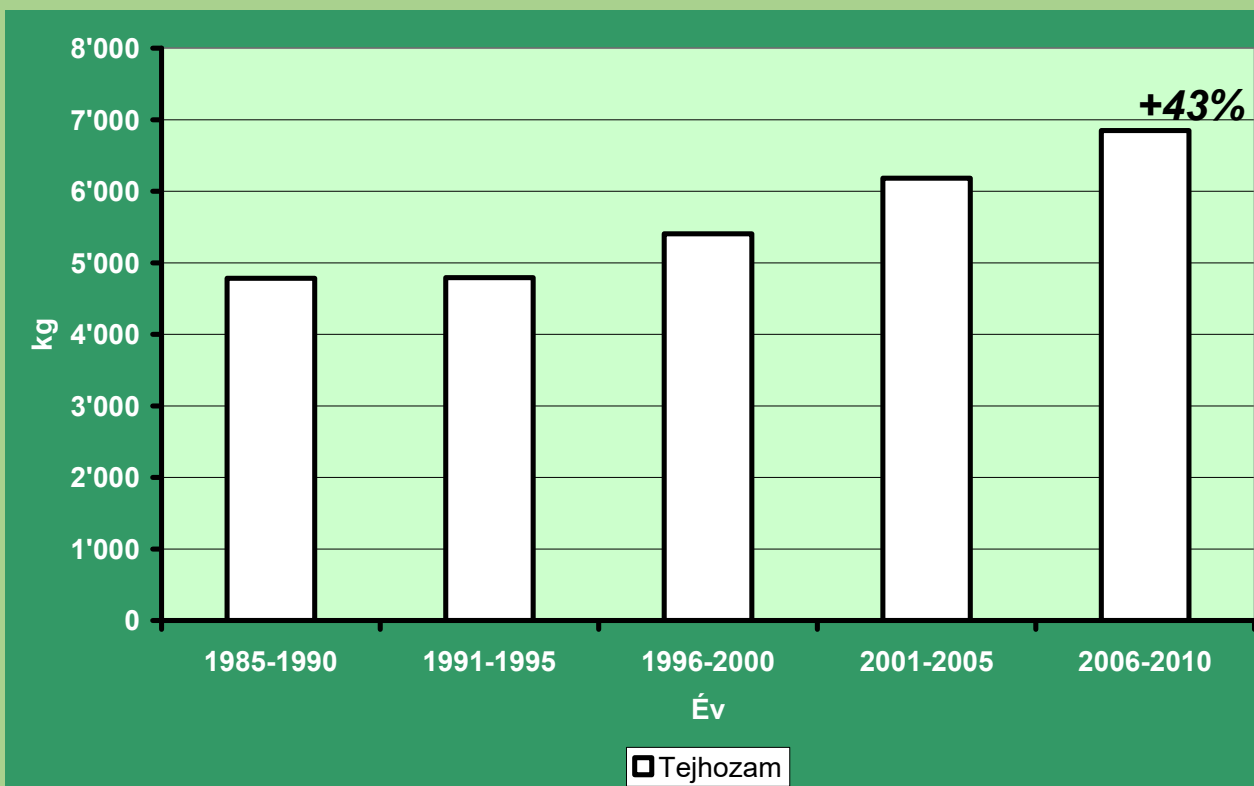

ANYAG ÉS MÓDSZER

<u>ÜHG-EMISSZIÓS ADATOK:</u>	NIR (OMSZ 2012), IPCC (2000) „ÁTLAGTEHÉN-MÓDSZER” (NIR HUNGARY)
<u>EMÉSZTÉSBŐL SZÁRMAZÓ METÁN:</u>	GPG TIER 2 (IPCC 2000), WINLP NE
<u>ÜRÍTETT NITROGÉN:</u>	KNOWLTON ÉS COBB (2006), WINLP NYF
<u>TEJHOZAM:</u>	KSH (1985-2010)
<u>TEJZSÍR, TEJFEHÉRJE:</u>	TEJ TERMÉKTANÁCS (2012)
<u>TAKARMÁNYADAGOK:</u>	WINLP (RICHTER ET AL. 2007)
<u>F_{NE-BE} (konverziós faktor $NE \Rightarrow BE$)</u>	GPG TIER 2 (IPCC 2000), HAJDA (2013)

A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

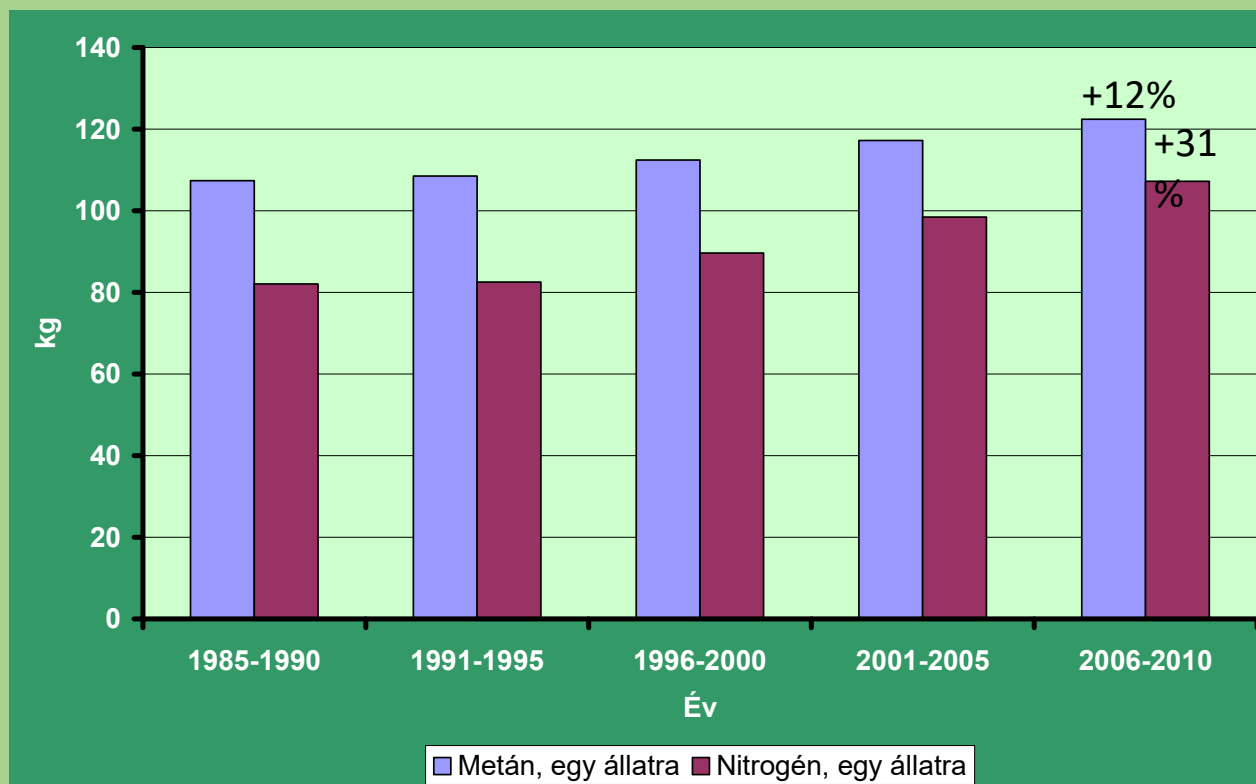

Forrás: KSH, TejTerméktanács

AZ EGY TEHÉNRE SZÁMÍTOTT ÉVES TEJTERMELÉS MAGYARORSZÁGON 1985 ÉS 2010 KÖZÖTT

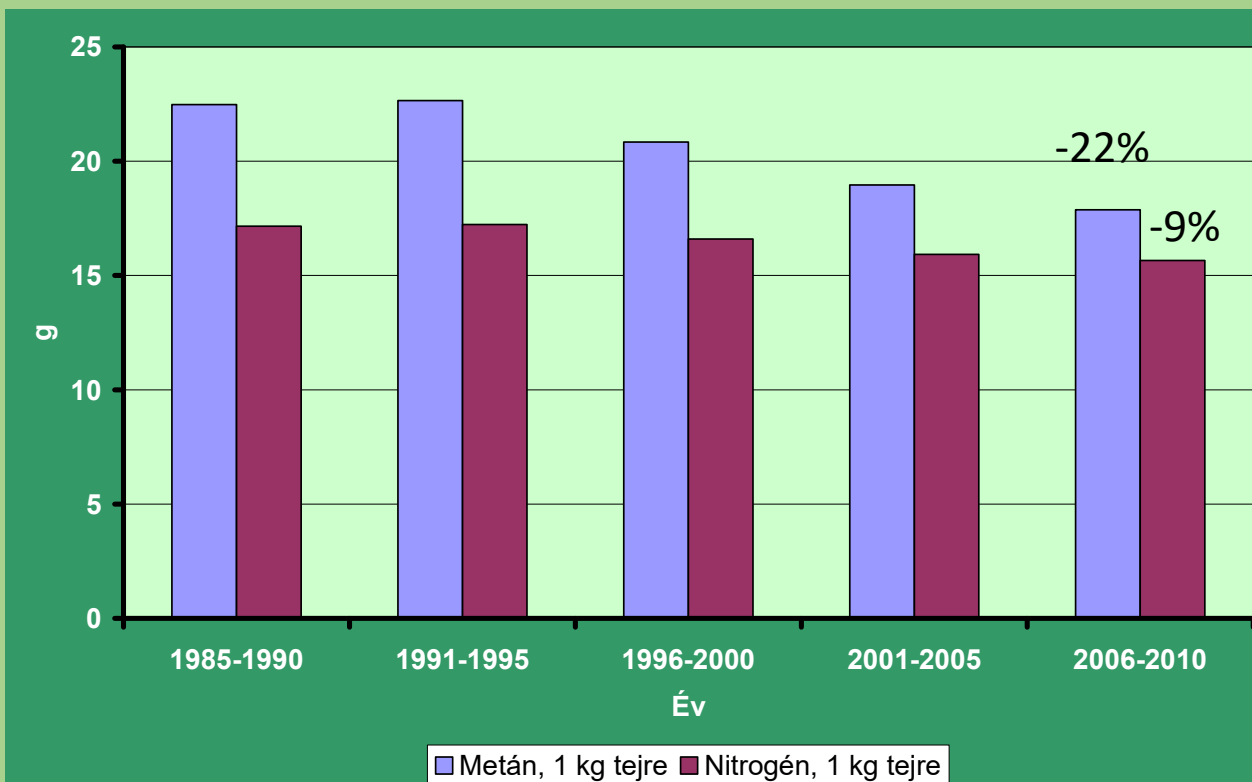
A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

AZ EGY ÁLLATRA VONATKOZTATOTT METÁN- ÉS NITROGÉNKIBOCSÁTÁS MAGYARORSZÁGON 1985 ÉS 2010 KÖZÖTT

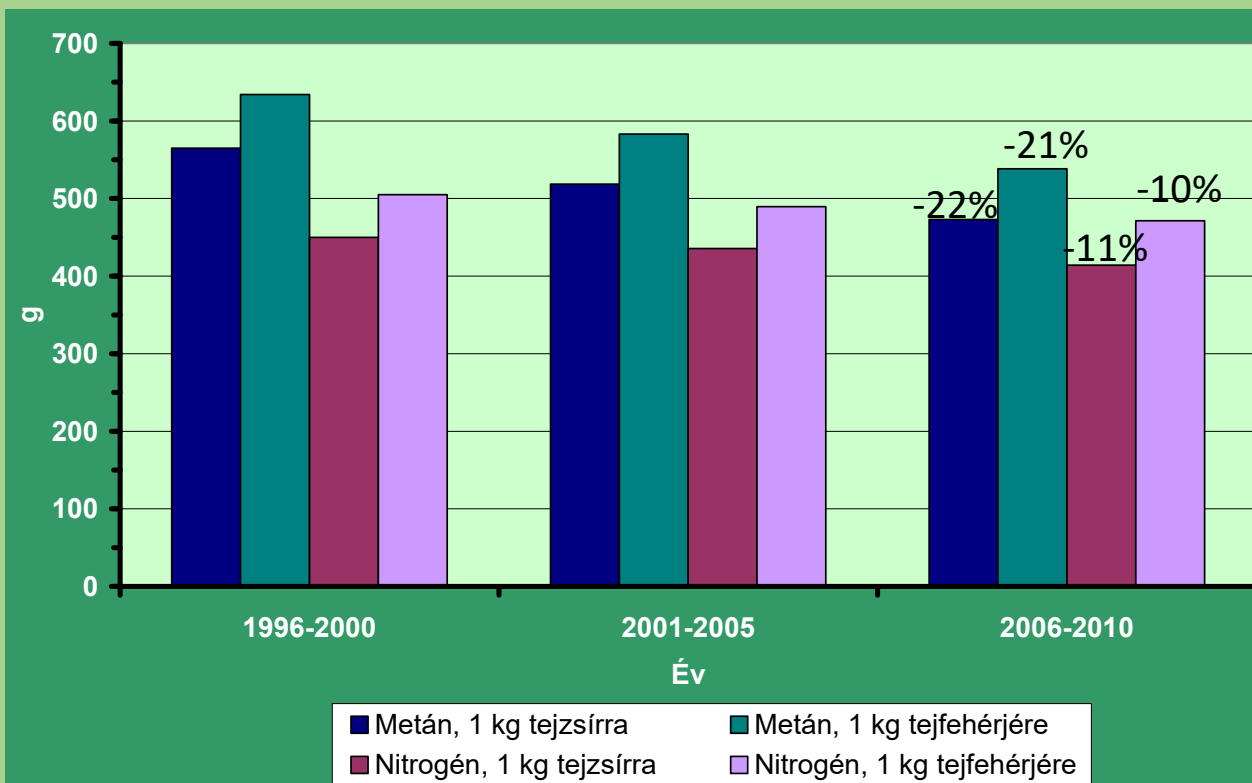
A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

A TERMÉKÉGYSÉGRE (1 KG TEJ) VONATKOZTATOTT METÁN- ÉS NITROGÉNKIBOCSÁTÁS
MAGYARORSZÁGON 1985 ÉS 2010 KÖZÖTT

A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

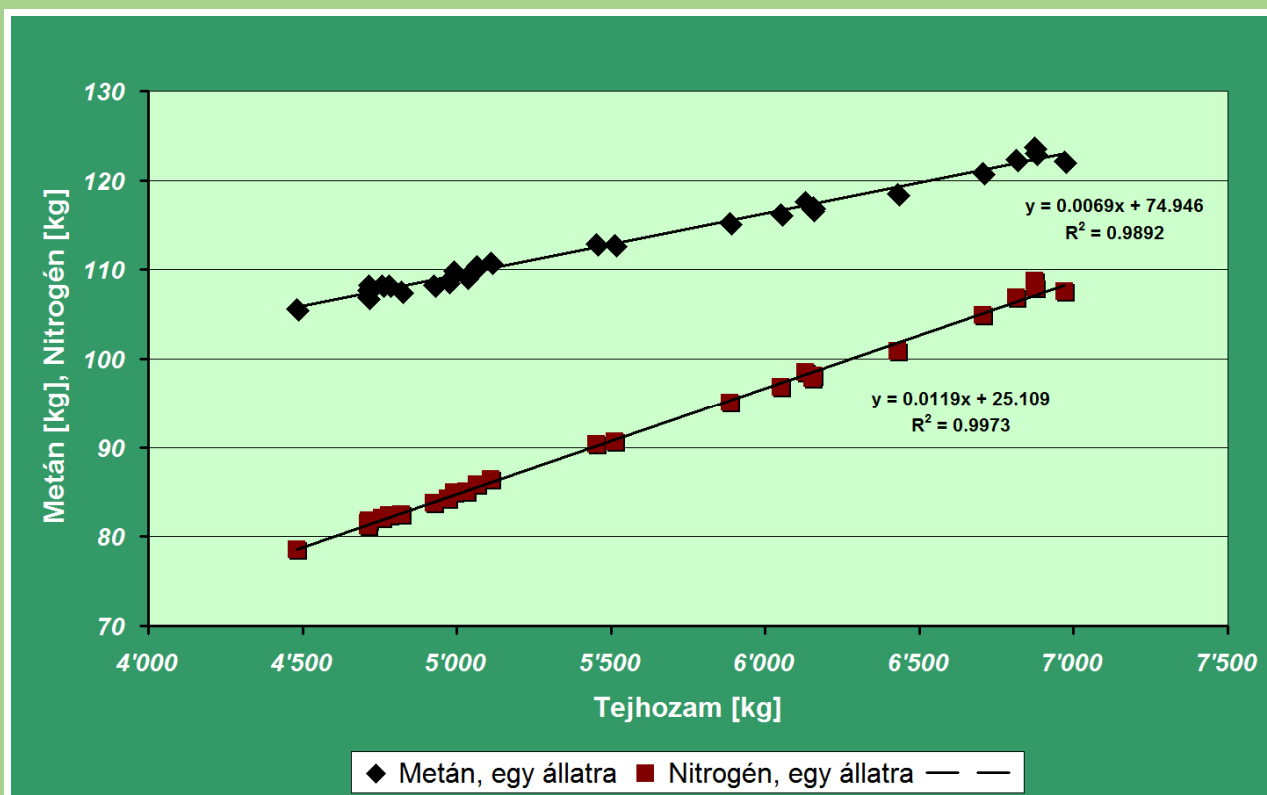

A TERMÉKÉGYSÉGRE (1 KG TEJZSÍR, ILL. TEJFEHÉRHE) VONATKOZTATOTT METÁN- ÉS NITROGÉNKIBOCSÁTÁS MAGYARORSZÁGON 1996 ÉS 2010 KÖZÖTT

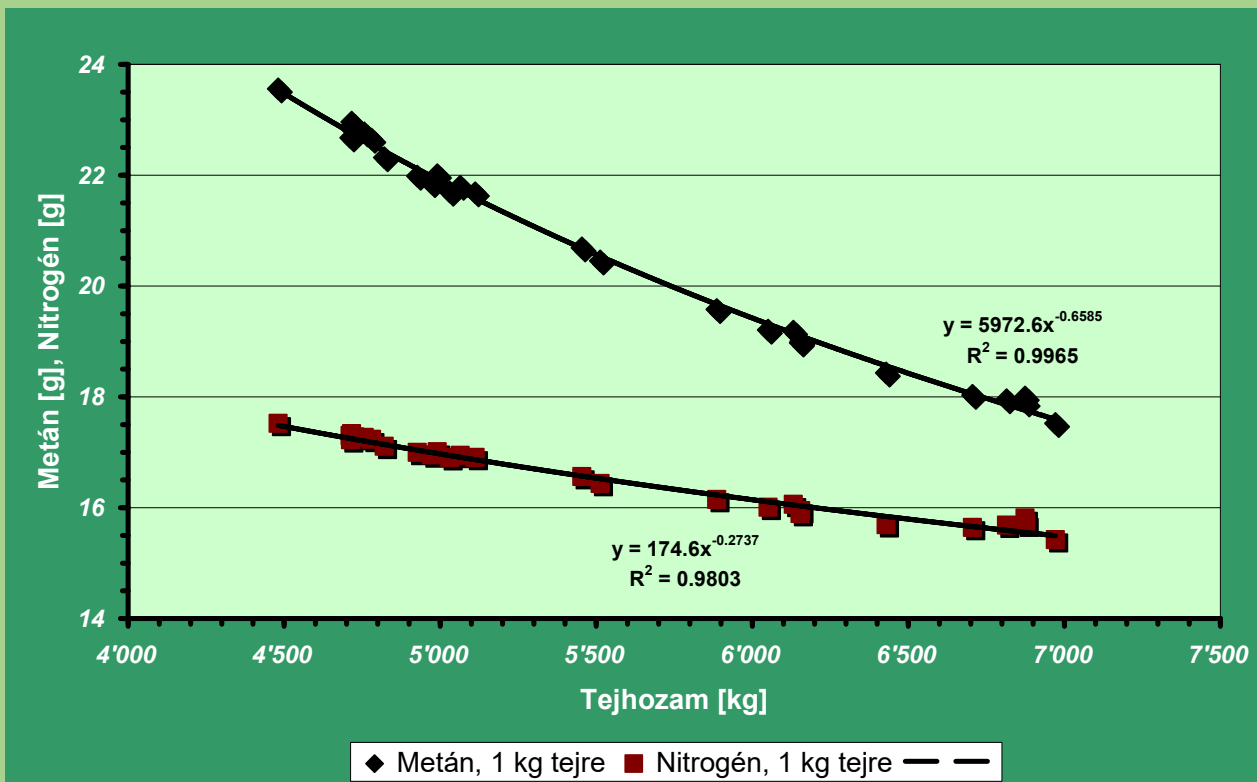
A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

EGY ÁLLATRA SZÁMÍTOTT METÁN- ÉS NITROGÉNKIBOCSÁTÁS (1985-2010)

A TEJHOZAM ÉS AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS ÖSSZEFÜGGÉSE A TEJTERMELÉSBEN

TERMÉKEGYSÉGRE (1 KG TEJ) SZÁMÍTOTT METÁN- ÉS NITROGÉNKIBOCSÁTÁS (1985-2010)

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A TERMELÉS INTENZITÁSÁNAK NÖVELÉSE

- NÖVELI A TERMELŐ ÁLLATRA VONATKOZTATOTT KIBOCSÁTÁSOKAT
- CSÖKKENTI A TERMÉKEGYSÉGRE SZÁMÍTOTT KIBOCSÁTÁSOKAT
- BIZONYOS HATÁROK KÖZÖTT CSÖKKENTHETI A TERMELÉS OKOZTA ABSZOLÚT KÖRNYEZETI TERHELÉST (AZ ÁLLATLÉTSZÁMOKKAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN)

HOL A HATÁR?

TOVÁBBI, RÉSZLETES VIZSGÁLATOKAT IGÉNYEL

(OPTIMÁLIS TERMELÉSI SZÍNVONAL, ÉLETTEJESÍTMÉNYRE SZÁMÍTOTT ÉRTÉKEK)

Az NH_3 -emissziók mérése gyakorlati körülmények között

- közvetett módszer: ***N-input-output mérlegszámítás***
- közvetlen módszerek: ***a rendszerből kilépő levegőmennyiség és a kilépő levegő NH_3 -koncentrációjának mérése***
az emittáló felület NH_3 -kibocsátásának mérése

Az NH_3 -emissziók modellezése

- ***anyagáram-alapú modellek***
- ***folyamat alapú modellek***

N-INPUT-OUTPUT MÉRLEGSZÁMÍTÁS

N-input az istállóban

- $NM_{\text{takarmány+alom}}$ - **N a takarmányban (feletetett takarmánymennyiség * takarmány N-tartalom)**
- **N az alomanyagban (alommennyiség * alom N-tartalom)**

N-output az istállóból

- $NM_{\text{retenció}}$ - **N a termékben (termékmennyiség * termék N-tartalom)**
 $NE_{\text{istálló}}$ - **N-veszteség az istállóból (számított érték)**
 $NM_{\text{istálló}}$ - **a trágyában levő N az istállóperiódus végén (trágyamennyiség * trágya N-tartalom)**

N-input a trágyatárolóban

- $NM_{\text{tárolás elején}}$ - **a trágyában levő N tárolási periódus elején (trágyamennyiség * trágya N-tartalom)**

N-output az trágyatárolóból

- $NM_{\text{tárolás végén}}$ - **a trágyában levő N a tárolási periódus végén (trágyamennyiség * trágya N-tartalom)**
 $NE_{\text{tárolás}}$ - **N-veszteség a trágyatárolás során (számított érték)**

N-INPUT-OUTPUT MÉRLEGSZÁMÍTÁS

$$NE_{\text{istálló}} = NM_{\text{takarmány+alom}} - NM_{\text{retenció}} - NM_{\text{istálló}}$$

$$NE_{\text{tárolás}} = NM_{\text{tárolás elején}} - NM_{\text{tárolás végén}}$$

$NE_{\text{kijuttatás}} \rightarrow$ mérés/becslés

- *nem igényel bonyolult mérés technikát*
- *csak a N-veszteség határozható meg, annak formája (NH_3 , N_2O , NO_x) nem*
- *nem elhanyagolható bizonytalanság a mintavételnél és a mennyiségi meghatározásoknál*

AZ NH₃-EMISSZIÓK MÉRÉSE KÖZVETLENÜL AZ EMITTÁLÓ FELÜLETEN (KAMRA- ÉS MÉRŐBOX-RENDSZEREK)

LINDVALL-LÁDA

*Közvetlenül a hígtrágya felszínére vagy az az istálló talajára installálják
A ládán levegőt szívnak át, amely a lefedett felszínről kilépő ammóniát elszállítja*

*Az NH₃-koncentrációt a belépő és a kilépő levegőben is mérik:
kémiai NH₃-csapdákkal
NH_x-konverterekkel*

*(Istállóban történő mérésekhez 0.04 és 0.08 m s⁻¹ közötti, a trágyatárolóknál 1 m s⁻¹, vagy magasabb
légssebességeket alkalmaznak)*

- nem igényel bonyolult mérés technikát*
- a N-veszteség formája (NH₃, N₂O, NO_x) meghatározható*
- nem mindig egyszerű a korlátozott felületeken mért értékek általánosítása*
- a mérés bizonyos mértékben befolyásolhatja az emissziót*

A RENDSZERBŐL (PL. ISTÁLLÓBÓL) TÖRTÉNŐ NH₃-KIÁRAMLÁS KÖZVETLEN MÉRÉSE

A rendszerbe belépő és az onnan kilépő levegő NH₃-koncentrációját és a kilépő levegő mennyiségét mérik.

NH₃-analitika - a levegőre nézve nincs ideális módszer, a „relatív legjobb” metodikát keressük (szempontok: a mérés minősége iránti követelmények, a munka-, költség- és időráfordítás)

Lehetőségek:

- különböző NH₃-csapdák
- infravörös (IR) abszorpciós fotometria
- kémiai szenzorok
- reagens-oldatok elektromos vezetőképességének mérésén alapuló módszerek
- NH_x-konverter NO_x-analizátorral
- differenciális optikai abszorpciós spektroszkópia (DOAS)
- NH_x-konverter és NDIR (Non Dispersive InfraRed)-Analysis
- passzív gyűjtők és Flow Injection Analysis

A RENDSZERBŐL (PL. ISTÁLLÓBÓL) TÖRTÉNŐ NH₃-KIÁRAMLÁS KÖZVETLEN MÉRÉSE

Az istállóból távozó levegőmennyiség mérése

Folyamatos, egzakt mérés leginkább kifejezetten erre a célra épített vagy átépített, kényszerszellőztetéssel rendelkező istállókban oldható meg.

- **A gyakorlati istállók szerkezetüket és felszerelésüket tekintve jelentősen különböznek egymástól, ezért rugalmasan alkalmazható, mobil és a kilépő teljes levegőmennyiség folyamatos mérésre képes mérőrendszer drága és bonyolult technikát igényel**

Mérőeszközök

- **a szellőztetőrendszertől független mérőventilátorok**
- **nyomáskülönbség-mérésen alapuló módszerek (a szenzorok a legmegbízhatóbb eredményt szolgáltatják, probléma a poros istállólevegő)**
- **szárnykerekés anemométerek, melyek a kimenő levegőt vezető kémény teljes keresztmetszetét lefedik**

A rendszerből (pl. istállóból) távozó levegőmennyiség mérése természetes szellőzés esetén

Tracer-gas módszerek

*konstant adagolás - módszer
csökkenő koncentráció- módszer
konstans koncentráció – módszer*

Az átlagos NH₃-koncentráció mérése további probléma

Mérlegmódszerek

*CO₂-mérleg
vizgőz-mérleg
hőmérleg*

Nyomáskülönbségek mérésén alapuló módszerek

Kamra-technika

*Statikus kamra (closed chamber)
Dinamikus kamra (open dynamic chamber)*

Egyéb módszerek

(mikrometeorológia, modellezés, szimulációs módszerek)

MODELLSZÁMÍTÁSOK

Input paraméterek

tenyésztési/termelési
takarmányozási
technológiai/trágyakezelési

Számított/becsült paraméterek

N-ürítés (állatkategóriákként)
a trágya N_{TOT} és TAN tartalma
emissziós faktorok

EMISSZIÓK

Istálló/belső trágyatárolás

NH_3
 N_2O
 CH_4 (emésztés)
 CH_4 (trágya)

Külső trágyatárolás

NH_3
 N_2O
 CH_4

Legelő

NH_3
 N_2O
 CH_4 (emésztés)

Kijuttatás/talajok

NH_3
 N_2O

MODELLSZÁMÍTÁSOK

Az emissziós faktorok kidolgozása

*szakirodalmi analízis
gyakorlati és kísérleti emissziómérések
modellszámítások
emissziócsökkentési lehetőségek
protokoll*

- *nem igényel bonyolult mérés technikát*
- *a N-veszteség formája (NH_3 , N_2O , NO_x) meghatározható*
- *megbízható algoritmusok, megalapozott ismeretek*
- *jól általánosítható eredmények*
- *regionális és üzemi szintű eredményeket biztosít*
- *prognózisok és elemzések céljára is alkalmas*
- *ÜHG-emissziók meghatározása lehetséges*

- *a validálás nem mindig egyszerű*
- *megbízható input adatokat igényel*

- Aggrammon
  - Tierhaltung
    - Milchkühe
      - Stall Milchkühe
    - Übriges Rindvieh
      - Stall Aufzuchtrinder 1- t
      - Stall Aufzuchtrinder übe
      - Stall Aufzuchtrinder unt
    - Zuchtschweine
    - Mastschweine
      - Stall Mastschweine**
      - Geflügel
      - Pferde und andere Equiden
      - Kleinwiederkäuer
      - Andere Raufutterverzehr

Eingabe-Parameter	Zum Editieren anklicken	Einheit	Hilfe	Komme...
Anzahl Tierplätze	100	-		
N Ausscheidung	Standard	kg N/Jahr		
Rohproteingehalt der Ration in Mastphase 1 (siehe Spalte Hilfe)	170	g RP/kg		
Rohproteingehalt der Ration in Mastphase 2 (siehe Spalte Hilfe)	170	g RP/kg		
Rohproteingehalt der Ration in Mastphase 3 (siehe Spalte Hilfe)	170	g RP/kg		
Energiegehalt der Ration	13,5	MJ VES/kg		
Aufstallung	Konventioneller Stall ohne Auslauf	-		
Abluftreinigung	keine	-		
Emissionsmindernde Massnahmen Stall, Güllekanal	keine	-		
Emissionsmindernde Massnahme Zuluftführung	keine	-		
Zusätzliche emissionsmindernde Massnahme Stall (siehe Spalte Hilfe)	0	%		

1 von 11 Zeilen

Zusammenfassung Resultate

Modul	Variable	Wert	Einheit

AMMÓNIA EMISSZIÓ KALKULÁTOR MODELL HAZAI SERTÉSTARTÓ GAZDASÁGOK SZÁMÁRA (AGEM-S)

Mire jó az **AGEM-S** modell?

- Lehetőséget nyújt a sertéstartó gazdaságok telepi szintű ammóniakibocsátásának és telepi nitrogén-áramlásának becslésére a takarmányozás, tartástechnológia, trágyatárolás és szántóföldi kijuttatás fázisain keresztül.
- Grafikusan is, könnyen értelmezhetően mutatja be, hogy az egymást követő technológiai fázisok milyen mértékben járulnak hozzá a teljes telepi ammóniakibocsátásához.
- Az alkalmazott technológiák értékelésén túl döntéstámogatási eszközként a technológiai fejlesztéshez is rámpontot ad, mivel segítségével kiszámítható a kombinált ammónia kibocsátás csökkentési intézkedések együttes hatása is.
- Segíti a szemléletformálást, illetve a környezettudatos gondolkodás kialakítását, mivel oktatási-továbbképzési céllal is alkalmazható.

A hazai ammóniakibocsátás jelenlegi helyzete

Az Európai Unió légszennyezőanyagok nemzeti kibocsátáscsökkentéséről szóló irányelve értelmében Magyarországnak 2020-ra 10%-os, 2030-ra 32%-os ammóniakibocsátás-csökkentést kell elérnie a 2005-ös báziséhoz viszonyítva. Hazánkban az ammóniakibocsátás a mezőgazdasági termeléshez, azon belül is az állattenyésztéshez és a trágyakezeléshez köthető.

Fejlesztők

- NAIK Mezőgazdasági Gépesítési Intézet
- NAIK Állattenyésztési, Takarmányozási és Húsipari Kutatóintézet
- ATK Talajtani és Agrokémiai Intézet
- PE Georgikon Kar
- Informatika: Helion Kft.
- A Magyarországi Sertésenyésztők és Sertéstartók Szövetsége szakmai támogatásával

Az AGEM-S az Agrárminisztérium és a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) között létrejött MgF/245-1/2018. sz. Támogatói Okirat alapján végzett „Ammónia emisszió kalkulátor kifejlesztése hazai sertéstartó gazdaságok számára” c. projekt keretében készült.

Fejlesztők

- **NAIK Mezőgazdasági Gépesítési Intézet (témavezető)**
- **NAIK Állattenyésztési, Takarmányozási és Húsipari Kutatóintézet**
- **ATK Talajtani és Agrokémiai Intézet**
- **PE Georgikon Kar**
- **Informatika: Helion Kft.**
- **A Magyarországi Sertésenyésztők és Sertéstartók Szövetsége szakmai támogatásával**

Az Agrárminisztérium és a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) között létrejött MgF/245-1/2018. sz. Támogatói Okirat alapján végzett „Ammónia emisszió kalkulátor kifejlesztése hazai sertéstartó gazdaságok számára” c. projekt keretében valósult meg

Ökológiai és Tartástechnológiai Csoport

A CSOPORT JELENLEGI TAGJAI

**DR. BORKA GYÖRGY, DR. BOROS NORBERT, DR. CZINKOTA IMRE, DR. MILISITS-NÉMETH TÍMEA,
BALOGH ESZTER, DÁLNOKI BOGLÁRKA**

A CSOPORT KUTATÁSI TERÜLETE

1990 ELŐTT: ÁLLATHIGIÉNYIA (HŐSZABÁLYOZÁS, ISTÁLLÓKLÍMA), TARTÁSTECHNOLÓGIA, ETOLÓGIA

1990 ÓTA: A HASZONÁLLAT-TARTÁSSAL KAPCSOLATOS KÖRNYEZETVÉDELMI KUTATÁSOK

- **SZARVASMARHA-ISTÁLLÓK AMMÓNIAKIBOCSÁTÁSÁNAK MODELLEZÉSE (1991-1998)**
- **MEZŐGAZDASÁGI EMISSZIÓS LETÁROK, EMISSZIÓSZÁMÍTÁSI MÓDSZEREK, EMISSZIÓS FAKTOROK KIDOLGOZÁSA ÉS RENDSZERES FELÜLVIZSGÁLATA (1999-)**
- **AZ ATMOSZFÉRIKUS KÖRNYEZETI TERHELÉS (AMMÓNIA ÉS ÜHG) CSÖKKENTÉSI LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA (2014-)**
- **A KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ VALÓ ADAPTÁCIÓHOZ KAPCSOLÓDÓ TARTÁSTECHNOLÓGIAI ÉS ÁLLATJÓLÉTI KUTATÁSOK (2018-)**

Ökológiai és Tartástechnológiai Csoport

JELENLLEG FUTÓ ÉS TERVEZETT PROJEKTEK:

- **AMMÓNIA EMISSZIÓ KALKULÁTOR KIFEJLESZTÉSE HAZAI SERTÉSTARTÓ GAZDASÁGOK SZÁMÁRA** (2017-2020, RÉSZTVEVŐK: NAIK MGI, NAIK ÁTHK, MTA ÁTK TAKI, PE GEORGIKON KAR)
- **HOSSZÚTÁVÚ REPREZENTATÍV ÜZEMI MINTAVÉTELEKRE ÉS STATISZTIKAI ADATGYŰJTÉSRE ALAPOZOTT TRÁGYA-ADATBÁZIS KIÉPÍTÉSE A KÉRŐDZŐ ÁGAZATOKBAN** (2018-2024)
- **SERTÉSI STÁLLÓK MIKROKLÍMÁJÁNAK VIZSGÁLATA TECHNOLÓGIAI ÉS ÁLLATJÓLÉTI SZEMPONTOK ALAPJÁN** (2018-2024, RÉSZTVEVŐK :NAIK ÁTHK, NAIK MGI, MSTSZ)
- **A HASZONÁLLAT-TARTÁSBÓL SZÁRMAZÓ AMMÓNIA KIBOCSÁTÁS CSÖKKENTÉSI LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA** (2020-2024, RÉSZTVEVŐK: NAIK AKI, NAIK ÁTHK, NAIK MGI)
- **A KLÍMAVÁLTOZÁS ÉS AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS KÖLCSONHATÁSAI** (2020-2025, RÉSZTVEVŐK: NAIK ÁTHK, NAIK MGI)
- **A KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ VALÓ ADAPTÁCIÓ HATÁSA AZ ÁLLATI TERMÉK ELŐÁLLÍTÁS GAZDASÁGOSSÁGÁRA** (2020-2025, RÉSZTVEVŐK: NAIK AKI, NAIK ÁTHK, NAIK MGI)

A PROJEKTEKBE AZ ÁTHK RÉSZÉRŐL AZ ÖKOLÓGIAI ÉS TARTÁSTECHNOLÓGIAI CSOPORT, AZ INNOVÁCIÓS ÉS SZAKTANÁCSADÁSI CSOPORT ÉS A TAKARMÁNYOZÁSI OSZTÁLY MŰKÖDIK KÖZRE

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

